

Universiteit
Leiden
The Netherlands

Tweeërlei bestuurlijk onderzoek?

Brasz, H.A.

Citation

Brasz, H. A. (1965). Tweeërlei bestuurlijk onderzoek? *Acta Politica, 1: 1965/1966(1/4)*, 36-45.
Retrieved from <https://hdl.handle.net/1887/3449653>

Version: Publisher's Version
License: [Leiden University Non-exclusive license](#)
Downloaded from: <https://hdl.handle.net/1887/3449653>

Note: To cite this publication please use the final published version (if applicable).

TWEEERLEI BESTUURLIJK ONDERZOEK?

door H. A. Brasz

Noach onderzocht de toestand van de aarde na de zondvloed met behulp van raaf en duif. Wij proberen iets te weten te komen van Mars met gebruikmaking van ruimteschepen. Wat is er in sommige opzichten weinig veranderd! De mens blijft de beperkte zintuigelijke waarneming van zijn feitelijke omgeving verbeteren met toepassing van hulpmiddelen. Als wij iets willen weten van hetgeen buiten de reikwijdte van onze directe waarneming ligt, en wij kunnen er ook niet naartoe gaan, dan laten wij iets anders voor ons vliegen en leiden uit de gedragingen en tekens afkomstig van vliegtuig, vogel, ruimteschip af hoe de feitelijke wereld eruit ziet. Er is echter een gemeenschappelijke eigenschap van Noachs en onze verkenningen van de ruimte, die op het eerste gezicht niet zo opvalt. Deze: beide verkenningen kunnen worden opgevat als een onderdeel van een proces van menselijke besluitvorming. In de tijd van Noach was de samenleving nog ongedifferentieerd en was er nog geen aanleiding om van een openbaar bestuur te spreken. Maar de beslissing om een man op de maan te brengen of om Mars heen te laten varen is in onze dagen een beslissing van het openbaar bestuur. Ons openbaar bestuur is een politieke instelling, waarin een groot aantal onderling soms erg verschillende beslissingen tot stand komen. De bestuursbeslissing man-op-maan, komt niet zo maar uit de lucht vallen. Zij is een schakel in een hele reeks van beslissingen, die stuk voor stuk passen in een stelsel van o.a. politieke doelstellingen en na rijpe overweging van de feitelijke omstandigheden tot stand komen (— als het goed is —). In de bestuurskunde trachten wij inzicht te krijgen in de werking en inrichting van het openbaar bestuur.

Het spreekt vanzelf, dat de tendens om meer aandacht te schenken aan het proces van besluitvorming, zich ook in de bestuurskunde laat voelen. Steeds meer komen de bestuurskundigen tot de slotsom, dat bestuurders bij hun besluitvorming gebruik behoren te maken van op wetenschappelijke wijze verzamelde en geordende gegevens. De verzameling van de voor de afwikkeling van een bepaald probleem belangrijke feitelijke gegevens is in de bestuurspraktijk van grote betekenis. Toepassing van wetenschappelijke middelen in dienst van de bestuurspraktijk is meer en meer gebiedende eis. Maar de eis: meer-wetenschappelijke werkwijzen-in-bestuursproces, is niet meer dan een richtlijn, een norm. Die norm komt nog maar heel gebrekkig tot werkelijkking. Waarschijnlijk is het zo, dat het overheidsbestuur meer geneigd is om aan de eis te voldoen, voor zover het de externe, niet

op het bestuur zelf betrekking hebbende gegevens betreft.

Wetenschappelijk research naar werking en inrichting van het bestuur als zodanig is tot nu toe nog maar weinig verricht. Belangrijke bestuursreorganisaties komen tot stand op een bijna uitsluitend intuïtieve en pragmatische wijze. Het agglomeratiebestuur voor de Rijnmond berust op allerlei min of meer vage normen en gissingen, waarbij de zo bij uitstek praktisch-normatieve rechtswetenschap te hulp is geroepen. Dit wil niet zeggen, dat de feitelijke ontwikkeling geen enkele rol heeft gespeeld bij de inrichting van het openbaar lichaam Rijnmond. Integendeel: de feitelijke ontwikkeling in het gebied in economisch, sociaal-geografisch en bestuurlijk opzicht (om niet meer aspecten te noemen) heeft de vorming van het openbaar lichaam Rijnmond in hoge mate bepaald. Maar ten behoeve van de voorbereiding van het besluit tot instelling van Rijnmond is, voor zover ik kan beoordelen, geen opzettelijk en zo nauwkeurig mogelijk feitelijk wetenschappelijk onderzoek ondernomen.

De bedoeling van dit artikel is om het eenvoudig verzamelen van feiten door het bestuur in enkele opzichten te vergelijken met een strikt wetenschappelijke werkwijze. Het heeft zin om daarbij ideaaltypisch te werk te gaan en twee scherp te onderscheiden typen te vergelijken.

Wij noemen alle verzamelen en rangschikken van feitelijke gegevens en samenhangen tussen feiten, ongeacht de daarbij gevolgde werkwijze: *onderzoek*. Het gaat in dit artikel over onderzoek betreffende werking en inrichting van het openbaar bestuur. Dit soort onderzoek noemen wij: *bestuurlijk onderzoek*. Ons eerste type is het bestuurlijke onderzoek dat naar analogie van aan de natuurwetenschappen ontleende werkwijzen en normen feiten en hun samenhangen zo precies mogelijk tracht vast te leggen, zoals dit in de sociale-wetenschappen in zwang is.

Hoewel ik mij ervan bewust ben, dat in ander verband het woord 'wetenschappelijk' een veel ruimere betekenis heeft, noem ik deze soort: *wetenschappelijk onderzoek*. Alle in het bestuur gebruikelijke andere werkwijzen wat betreft het verzamelen van de feitelijke gegevens voor de besluitvorming noem ik *praktisch onderzoek*. Ook de bepaling 'praktisch' voldoet maar matig, bijv. omdat strikt wetenschappelijk onderzoek een praktische bezigheid is. Ik geef de woorden voor beter, maar acht de ideaaltypische onderscheiding van belang. Tussen het zeer consequent wetenschappelijke type onderzoek en het pragmatische verwerken van primitief waargenomen feiten ligt een hele scala van mogelijkheden. Ik heb hier het oog op normaal feitelijk onderzoek, zoals dit in de sociale wetenschappen gebruikelijk is (*wetenschappelijk onderzoek*) en het met de nodige zorg maar op eenvoudige wijze verzamelen van feitelijke gegevens, zoals een bestuursinstelling dit pleegt te doen (*praktisch onderzoek*).

Ter verduidelijking geef ik een concreet voorbeeld uit beide typen. Wij¹ onderzoeken op eigen initiatief de betekenis van gemeentegrenzen met toepassing van een sociaal-psychologische en geografische benadering. Dit *projekt gemeentegrenzen* behoort tot het wetenschappelijke type. Tot het praktische type reken ik het feiten verzamelen ten behoeve van een statuut voor regionaal bestuur in N.W. Overijssel, waartoe wij van een aantal belanghebbende gemeentebesturen opdracht kregen (*projekt Brederwiede*).

1. DE DOELSTELLING

In het projekt gemeentegrenzen zoekt de universitaire werker uitsluitend naar de waarheid en naar woorden en samenhangende begrippen (dus theorie) om die waarheid zo duidelijk mogelijk en zo diep mogelijk te vatten en in het licht te stellen met gebruikmaking van wetenschappelijke middelen. De keuze van het materiële studieobject is weliswaar enigszins beïnvloed door de praktische problemen van het ogenblik, maar deze maatschappelijke relevantie is bijzaak. Het gaat om het formele object: de benaderingswijze, de methoden en technieken, de theorie. De wetenschap is hier vooral met zichzelf bezig: zij slijpt als het ware haar messen (verbetert technieken, probeert allerlei benaderingswijzen).

Het projekt Brederwiede heeft een praktisch doel. De gemeentelijke organisatie in N.W. Overijssel is al geruime tijd in discussie. Een aantal daarbij betrokken gemeentebesturen wenst een nieuw alternatief zo duidelijk mogelijk in het licht te stellen. In de eerste plaats om zelf de konsekventies van het inrichten van een regionaal bestuursapparaat beter te kunnen overzien. En ten tweede teneinde in het politiek-bestuurlijke proces van besluitvorming een aantrekkelijk compromis als alternatieve oplossing van het praktische probleem in te brengen.

2. WERKWIJZE

In het projekt gemeentegrenzen trachten wij zo precies mogelijk feiten vast te leggen. Wij hebben daarvoor onze eigen 'soevereine' wetenschappelijke normen, die zo strikt mogelijk tot toepassing komen. Dit betekent, dat wij in dit projekt in grote lijnen trachten de in de natuurwetenschappen gangbare methoden naar analogie toe te passen, zoals dit in de maatschappij-wetenschappen meer en meer ge-

¹ De afdeling bestuurskunde van het Sociaal-Wetenschappelijk Instituut van de Vrije Universiteit.

bruikelijk is. Wij trachten bijvoorbeeld tot een precieze getalsmatige toetsing van hypothesen te komen. Daartoe zijn operationele begrippen onmisbaar en wij kunnen allerlei toepassingen van de wiskunde niet ontberen.

De werkwijze is in het theoretische project dan ook in hoge mate technisch. Pas in het stadium van rapportering gaan wij het technische jargon vertalen in gangbaar Nederlands of althans in de in het tegenwoordige bestuur gebruikelijke vaktaal.

In het projekt Brederwiede moeten wij daarentegen een bepaalde politiek-bestuurlijke doelstelling of leer als uitgangspunt aanvaarden. De theoretische betekenis van dit projekt is overigens gering. Maar het projekt biedt ons wel de gelegenheid om de maatschappelijke betekenis van de bestuurskundige theorie te toetsen en om nieuwe stof voor theoretiseren op te doen. Wij kunnen in het projekt Brederwiede hoogstens de situatie in dit deel van Overijssel nauwkeurig beschrijven: voor het toetsen van hypothesen en het vormen van feitelijke theorie is er geen plaats. De werkwijze is als gevolg hiervan beheerst door de gebruiken in de normatieve wetenschappen; principieel doen wij in dit projekt niets anders, dan wat een juridisch wetenschappelijk instituut zou doen. Wij stellen een statuut op voor streekbestuur ten dienste van de doelmatige werking van een gemeentelijke organisatie.

3. ONDERZOEKINSTELLING

Een wetenschappelijk onderzoek zal als regel bij een universitair instituut, of een instituut dat nauw gelieerd is met het wetenschappelijk onderwijs, berusten. Slechts bij uitzondering zal een andere instelling zich op het werkterrein van het (wat men ook wel noemt) 'zuiver' wetenschappelijke onderzoek wagen. Als gevolg hiervan is theoretisch onderzoek onderworpen aan de gebruiken en voorschriften van het wetenschappelijk onderwijs. Dit betekent onder andere, dat een scherpe tijdslijm niet gesteld is. De universiteit heeft geduld, zij weet dat onderzoek een moeizame bezigheid is vol teleurstellingen en dat nauwgezetheid tijd vergt. Verder, dat onderzoek tevens dienstbaar is aan het onderwijs. Veel wetenschappelijk onderzoek is leeronderzoek. Vaak hangt het onderzoek samen met de promotie-plannen van de onderzoekers.

De functie van het onderzoek in een universiteit is derhalve vanzelfsprekend veel meer gericht op de formele aspecten, op de theoretische en de methodologisch-technische kant van het onderzoeken in een bepaalde sector van de samenleving, dan op het praktische aspect.

Een praktisch projekt komt in de regel aan de orde in een ambtelijke instelling. Zelfs als deze instelling een afdeling research heeft,

leggen de directe behoeften van het beleid beslag op de research-werkzaamheden. Dit komt veelal neer op het verrichten van een groot aantal taken van beperkte omvang, die nogal eens veel lijken op het zgn. dokumenteren van beleidsinstanties met gegevens die in de literatuur en verzamelingen van documenten te vinden zijn. En als er in deze ambtelijke onderzoekinstellingen een project aan de orde komt, waarin een formeel wetenschappelijke werkwijze gevolgd dient te worden, dan staat de research veelal onder druk van de haast. De bestuurders moeten immers verder, zij hebben de gegevens nodig in hun beleidsvorming, zij kunnen hun beslissingen niet uitstellen tot met wetenschappelijke zekerheid de feitelijke grondslag en de gevolgen vaststaan. Besturen is tenslotte een praktische bezigheid, waarbij intuïtie vaak het politieke doel sneller dichterbij brengt, dan een strikt bestuurswetenschappelijke werkwijze.

Een andere vorm van praktisch onderzoek is de zogenaamde studie-commissie. In een dergelijke commissie zijn veelal bijna alle belanghebbende partijen vertegenwoordigd. Misschien is een hoogleraar voorzitter, onder meer omdat men behoefte heeft aan een in praktisch opzicht belangeloze leiding. Maar in feite is deze vorm van praktisch onderzoek veelal een onderdeel van de beraadslaging tussen de belanghebbenden. Het bestuur hoopt op een praktisch haalbaar voorstel, op een bruikbaar compromis. Met wetenschappelijk onderzoek in de zin van feitelijke universitaire research heeft dit weinig meer te maken, tenzij de commissie als onderdeel van het compromis een bepaald onderdeel van het probleem naar een universitair-research-instituut verwijst.

4. DE ONDERZOEKERS

Een wetenschappelijk onderzoek staat in de regel onder leiding van een hoogleraar, lector of wetenschappelijk hoofdamtenaar.

De uitvoering ligt in handen van studenten-assistenten met inschakeling van studenten-stagiaires of zelfs puntenverzamelende kandidandi. Deze onderzoekers hebben uit de aard der zaak vooral oog voor het theoretische aspect van het onderzoek en het nut voor de opleiding van studenten. Daarentegen is het praktische onderzoek meestal in handen van een ambtelijke staf. Deze staf kan bestaan uit hoog gekwalificeerde wetenschappelijk geschoolde medewerkers. Maar ook nemen in de praktijk tot ontplooiing gekomen ambtenaren met studiezin er een belangrijk aandeel in.

Hoe dit ook zij, de praktische research ligt in handen van medewerkers die ondergeschikt zijn aan een bestuurlijk beleid en leven in een ambtelijk milieu.

Wat het onderzoek betreft zijn zij minder vrij, hebben minder tijd dan hun universitaire collega's.

Hun wetenschappelijke ethiek en gedrag staan onder druk van de beleidsdoeleinden van het ogenblik.

5. INRICHTING VAN HET ONDERZOEKSPLAN

De opeenvolgende handelingen van het onderzoek zijn in een wetenschappelijk onderzoek nauwkeurig overwogen. De leidinggevende hoogleraar bepaalt de intensiteit van de onderscheiden fasen met universitair-wetenschappelijke maatstaven. Hij zal bijv. pogen zo spoedig mogelijk uit de fase van het bij wijze van case studies verzamelen en rangschikken van gegevens te komen tot het toetsen van hypothesen in met behulp van de wiskundige statistiek bewerkt massaal getalsmatig materiaal. Deze wetenschappelijke drang tot de vaststelling van stelselmatige samenhangen in het bestuursfenomeen leidt niet tot een behoefte aan een uit belanghebbenden samengestelde commissie. De hoogleraar kan zelf in wetenschappelijke onafhankelijkheid tijdens de afwikkeling van het onderzoek zijn doelstellingen en middelen nader specificeren en kiezen.

Een praktisch researchproject kan in sommige gevallen methodologisch gezien nog wel op een wetenschappelijk project lijken. Maar de infiltratie van de bestuurlijke doelstellingen van het ogenblik is niet te vermijden. Meestal ontbreekt elke poging daartoe. Bestuurlijke research is wat deze vorm betreft in de regel een overwegend normatieve bezigheid.

De stelselmatige verzameling van de feiten en de objectieve ordening en beschrijving daarvan verkrijgt organisatorisch geen plaats. Het onderzoek verloopt in geheel andere fasen, dan de wetenschappelijke research. Het bestaat uit: a. instellen van een commissie van belanghebbenden, b. aanwijzen van voorzitter en secretaris, c. vormen van subcommissies. Daarbij is de techniek het inschakelen van personen, die positief meewerken aan het zoeken naar een aanvaardbaar compromis en die dit compromis ook in eigen kring met gunstig resultaat kunnen verdedigen.

Ontstaan er minderheden met afwijkend standpunt, dan krijgen deze minderheden de gelegenheid om hun standpunt in een aan het eindrapport toegevoegde minderheidsnota uiteen te zetten. Het praktische onderzoek is veelal niet ingericht met het doel om de objectieve waarheid zo veel mogelijk in het licht te stellen, maar om een zodanige voorstelling van het onderzochte probleem en de aanbevolen praktische maatregelen te geven, dat er een optimale kans is op aanvaarding in het bestuurlijke en politieke proces. De kunst van het schrijven van een dergelijk rapport bestaat o.m. in het verzwijgen of

kleineren van de feiten, die als argument kunnen dienen voor de tegenstanders van het bereikte compromis.

Wat onderzoek genoemd wordt is niet anders dan een voorverkenning van de standpunten in het praktische bestuurlijke en politieke proces.

In een aantal opzichten blijken wetenschappelijk en praktisch onderzoek te verschillen. In een ideaaltypische beschrijving kunnen wij de nadruk leggen op verschil in doelstelling, werkwijze, inrichting van het onderzoek, onderzoeksinstelling en personeel. Wij zouden tot de conclusie moeten komen, dat wetenschappelijk research iets geheel anders is dan praktische research. Dat wetenschappelijke research wetenschap bedrijven is en praktische research praktijk. Maar ik meen dat hieruit niet logisch volgt, dat beide soorten van onderzoek volstrekt van elkander gescheiden zijn. Dit hangt samen met een aantal tot nu toe niet besproken omstandigheden.

In de eerste plaats kan het praktische bestuur niet zonder regel. Besturen vraagt om orde. En orde is te vinden in de norm. Vandaar dat bestuursinstellingen als rechtsinstellingen worden opgevat. Dat ethisch gezien de bestuursinstellingen dienen te werken volgens een ordelijke procedure van besluitvorming, ook al zijn daarvoor geen juridische waarborgen gesteld. En een van de belangrijkste stappen in een ordelijk proces van besluitvorming is naar hedendaagse inzichten, dat aan het nemen van de beslissing een onderzoek naar de feitelijke grondslagen en verbanden voorafgaat.

Dit brengt mij tot het stellen van de norm, dat als onderdeel van het praktische besturen een theoretische onderzoekfase stelselmatig aandacht verdient. De wetenschappelijke doelstellingen van de theoretische research passen derhalve heel goed bij een bepaalde en beperkte fase van het proces van praktische beleidvorming. Stelselmatige bestuurlijke research kan de praktische beeldvorming bijv. zuiveren van naïeve beweringen over feitelijke toestanden en gevolgen van concrete maatregelen.

De moderne staat heeft ook wat zijn beeldvorming betreft het moderne sociaal-wetenschappelijk georiënteerde feitelijke onderzoek bitter nodig. Maar uitsluitend in een beperkte fase van de voorbereiding van haar beleidsbeslissingen.

De wetenschap zal in zijn universitaire vorm waarschijnlijk weinig drang hebben tot voeling met de maatschappelijke en politieke behoeften aan theoretisch onderzoek. Zij kan haar eigen weg gaan. Maar ik meen dat zij zonder het soevereine onderzoek van fundamentele en zuiver wetenschappelijke aard, het onderzoek om het onderzoek zelf, na te laten, óók heeft te voldoen aan de behoefte aan voeling, die groeit vanuit het openbare bestuur. In de sociale faculteiten en in de politicologische studietak daarbinnen bestaat het gevaar van het een-

zijdig theoretiseren om de theorie zelf en het verzamelen van feiten om feiten zelf.

Wat het bestuurlijk onderzoek betreft zou een in het kader van een internationale theorie ontwikkelen van Nederlandse research, los van de praktische behoeften van het Nederlandse bestuur, vrij gemakkelijk zijn. Het zou ons bijvoorbeeld onafhankelijk maken van de kritiek van de praktische bestuurders. Maar ons werk aan de universiteit zou sterk aan maatschappelijke waarde inboeten.

Bovendien: onze opleiding zou eronder leiden, in deze zin, dat afgestudeerden onvoldoende en verkeerd bewerktuigd in de Nederlandse samenleving zouden verschijnen.

Er zijn dus vanuit de universiteit gezien ook dringende argumenten voor meer voeling met de praktische behoeften van het beleid van de overheid. Ik geef toe, dat het praktische argumenten zijn. Maar wat is theorie waard zonder uitzicht op praktische betekenis?

Tenslotte, wat kunnen wij doen om in de politicologische studiecentra een gedeeltelijke integratie van theorie en praktijk te bereiken?

In de eerste plaats door in de methodologische filosofische vakken het verband tussen theorie en praktijk duidelijk in het licht te stellen. Ik meen dat een sociale faculteit, waarin een politicologische specialisatie is opgenomen, eigenlijk niet zonder een leerstoel kan, bezet door een man of vrouw die de filosofische implicaties van de aanwending van 'scientific' hulpmiddelen in het universitaire onderzoek, *terwijl hij daaraan feitelijk deelneemt*, zorgvuldig en stelselmatig uit de doeken doet.

Wij hebben in de sociale wetenschappen vaak te maken met werkwijzen, die in het filosofisch-pragmatisch Amerikaanse milieu zijn ontwikkeld, maar die hier in Europa aan ernstige kritiek bloot staan.

Ten tweede meen ik, dat aan de bestuurlijke research zo mogelijk deel moet hebben een medewerker, die ook in een normatieve wetenschap goed is geschoold. Voor de bestuurlijke research ligt het voor de hand om daarbij te kijken naar een jurist, die bereid is om zich de sociaal-wetenschappelijke methodologie eigen te maken. Men kan deze juridisch normatieve inbreng zoeken in de vorm van een hoogleraar, die zowel in de juridische als in de sociale wetenschappen zijn weg weet te vinden. Ook is het mogelijk om in een sociale faculteit die een politicologische studierichting heeft een jurist aan te trekken voor de juridische vakken of althans een deel daarvan. Aangezien deze jurist een uitstekende kans krijgt om zich de niet juridische formele studieobjecten van de sociale wetenschappen eigen te maken, en hij in de politicologie en de bestuurskunde zijn vertrouwde rechtsinstellingen van de staat onder een andere gezichtshoek leert kennen, is hier ook een prachtige kans om de rechtssociologie vooral methodologisch wat verder te brengen. Ik meen, dat een van de voornaamste oorzaken voor het kwijnende bestaan van de rechtssoci-

ciologie in Nederland ligt bij het methodologische conservatisme van juridische faculteiten.

Ten derde ben ik van mening, dat in het onderzoekprogram van elke bestuurskundige afdeling van een universitair instituut een beperkt aantal projecten van praktische aard moet worden opgenomen. Bij deze praktische onderzoeken zullen in steeds grotere mate wetenschappelijke onderzoeksmethoden tot toepassing komen. Zij zullen door het bestuursapparaat zelf grotendeels moeten worden ontwikkeld. Maar het heeft zowel in methodologisch opzicht als wat betreft het onderricht van de studenten zin om ook eens met een universitair project deel te nemen aan de praktische besluitvorming van de overheid en zodoende universitaire medewerkers in aanraking te brengen met de praktische problemen van het ontwerpen van een bruikbaar alternatief. Dat kan op theoretisch wetenschappelijke wijze gebeuren voor zover het de feitelijke aspecten betreft. Het geeft gelegenheid om de normatieve doelstellingen van het bestuur nauwkeurig te beschrijven en te analyseren. En het geeft de zo nuttige ervaring, dat alles wat theoretisch zo bevredigend mogelijk is geconstrueerd in de praktijk nog niet voldoet.

Kortom, het doet de wetenschap afdalen uit haar zo vaak ten tonele gevoerde ivoren toren en bevordert de wetenschappelijke bescheidenheid, die een groot goed is. Het is duidelijk, dat bij dergelijke praktische activiteiten de juridische vormgeving ook aan een sociaal-wetenschappelijke faculteit niet mag worden verwaarloosd.

Een statuten-schrijver met juridische scholing is onmisbaar. En het is leerzaam, dat politicologen gelegenheid hebben hem aan het werk te zien. Al was het alleen maar om zijn beheersing van onze taal.

Ten vierde acht ik de oprichting van een interuniversitair bestuursstudiecentrum van groot praktisch belang. Wij zien op het ogenblik aan een aantal universiteiten de studie van het openbaar bestuur in verschillende organisatorische vormen opkomen buiten de juridische faculteiten. Wij zijn aan de Vrije Universiteit zo gelukkig geweest te kunnen functioneren in een politicologische opleiding, zodat een leerstoel en een afdeling bestuurskunde aan het sociaal-wetenschappelijk instituut gerealiseerd werden. Maar hoe weinig kunnen wij maar doen, zelfs in deze relatief gunstige situatie!

Ook andere universiteiten, waar de bestuurskundige research ter hand is genomen, kunnen naar ik meen te weten een steun in de rug en een organisatorische voeling met de bestuurspraktijk heel goed gebruiken.

Daarom bepleit ik oprichting van een interuniversitair instituut, waarin het belang van de overheid en universiteit bij deze zaak gebundeld kan worden, waar een gedeelte van de research een gunstig milieu kan vinden, en waar ook een deel van de opleiding, zowel vóór als postdoctoraal, een gunstig steunpunt kan vinden.

Tweeërlei bestuurlijke research? Ja, er is een duidelijk onderscheid tussen de theoretische universitaire research in optima forma en de onderzoeken verricht in een praktisch proces van beleidsvorming in het bestuur. Dat moet zo blijven. Maar ook neen: geen dichotomie.

Tijdig dienen wij integratiepunten te maken, tot wederzijdse steun van universiteit en bestuur.

Dus meer politicologische opleidingen in de faculteiten der sociale wetenschappen, meer bestuurskundig gespecialiseerde politicologische hoogleraren en wetenschappelijke instellingen, maar ook: een interuniversitair instituut als bestuursstudiecentrum met belangrijke deelneming van de overheid en intensieve voeling tussen theorie en praktijk.